

До членовете на Научно жури
Катедра „Международни икономически отношения“
Факултет „Мениджмънт и маркетинг“
Стопанска академия „Димитър А. Ценов“
Свищов

СТАНОВИЩЕ

на член на научно жури,
определено със Заповед № 184/ 16.04.2021 г.
на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов
относно дисертационен труд за придобиване на ОНС „доктор“

Изготвил становището: доц. д-р Илиян Генов Матеев, катедра „Икономическа теория и международни икономически отношения“, Стопански факултет, ВТУ „Св.св. Кирил и Методий“, научна специалност 05.02.10 „Световно стопанство и международни икономически отношения“

Автор на дисертационния труд: докторант **Иван Василев Иванов**, докторска програма „Световно стопанство и международни икономически отношения“, № D020315129

Тема на дисертационния труд: *„Въздействие на енергийните борси върху функционирането на енергийния пазар в Европейския съюз“*

I. Общо представяне на дисертационния труд

1. Предмет

Предмет на изследване в дисертационния труд е въздействието на енергийните борси върху функционирането на електроенергийния пазар като цяло в ЕС.

2. Обем

Дисертацията е в обем от 145 стандартни страници, съдържащи: въведение, изложение в три глави, заключение, списък на използваната литература - общо 83 източника. В подкрепа на изложеното са включени 11 таблици и 18 фигури. Приложенията са 2 на брой в обем от 6 страници.

3. Структура

Структурата на дисертационния труд е балансирана и следва в логическа последователност реализирането на поставените цели и задачи на изследването. Точно са формулирани изследователската теза и актуалността на изследването, като са посочени и някои ограничителни условия при осъществяването му.

Глава първа: „КОНЦЕПТУАЛНО ИЗГРАЖДАНЕ И СЪЩНОСТ НА ЕВРОПЕЙСКАТА ПОЛИТИКА В ОБЛАСТТА НА ЕНЕРГЕТИКАТА” се състои от четири параграфа:

В Параграф 1: „Общи принципи и цели на европейската политика в областта на енергетиката” е дефинирано понятието енергийна политика, след което са разгледани основните въпроси за решаване, свързани с енергийната политика на ЕС. В Параграф 2: „Развитие на европейската енергийна политика през периода 1951 - 2019 г.” е направен анализ на еволюцията на европейската енергийна политика от 1951 г. до наши дни. В Параграф 3: „Правна рамка на европейската политика в областта на енергетиката” се разглежда правната рамка на европейската енергийна политика, развиваща и усъвършенстваща се в съответствие с конкретните промени на пазарната среда и на съвременни предизвикателства в областта на енергийната промишленост. В Параграф 4: „Съвременни предизвикателства пред европейската политика в областта на енергетиката” е анализирана формиралата се в началото на 2015 г. стратегия за енергиен съюз, която е резултат от съзряването на общия енергиен пазар, енергийната и климатичната политика на ЕС, и е дългосрочна тенденция. В тази връзка са описани съвременните предизвикателства пред европейската политика в областта на енергетиката, имащи разнороден характер.

Втора глава: „ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЙНИЯТ ПАЗАР В ЕС” се състои от четири параграфа:

В Параграф 1: „Електроенергиен пазар - същност, характеристики и начин на функциониране” е разгледан жизненият цикъл на електрическата енергия, който ни дава представа за начина на функционирането на пазара ѝ. Направен е извод, че от една страна европейският енергиен пазар може да се разглежда като сбор от националните пазари на страните членки на ЕС, а от друга страна функционирането му се реализира под въздействието на предприети реформи, ръководени от Европейската комисия. В Параграф 2: „Значимост на пазара на електроенергия в рамките на ЕС” се стига до извода, че производството на електроенергия не бива да се разглежда като самостоятелна и неутрална дейност, а като сложна система от разнородни в

технологично отношение, но относително обособени дейности След това е направен пазарен анализ на енергийния микс в ЕС на база производство и потребление на енергия на седем избрани държави от ЕС, включващи и България. Накрая са разгледани структурата и динамиката на потреблението на електроенергия в развитите икономики. За тази цел са взети за пример две от водещите световни икономики - САЩ като най-голяма световна икономика и Германия като най-голямата икономика в ЕС. В началото на Параграф 3: „Съвременни реформи и либерализация на електроенергийния сектор в ЕС“ са разгледани съвременните модели на реформиране на електроенергийния сектор, а след това е обърнато внимание върху процеса на либерализация на европейския електроенергиен сектор.

В Параграф 4: „Инвестиции в електроенергийния сектор и цена на електроенергията за крайни потребители“ е отбелязано, че електроенергийната индустрия е капиталоемка и финансовите ресурси, използвани за развитието на тази индустрия са както местни, така и международни. Разгледани се основните компоненти, които са включени в сметката за електроенергия и са анализирани основните фактори, които формират цената на електроенергията.

Трета глава: „ЕНЕРГИЙНИТЕ БОРСИ КАТО ЧАСТ ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯТ ЕНЕРГИЕН ПАЗАР“ се състои от четири параграфа:

В Параграф 1: „Структура на електроенергийния пазар на едро в ЕС“ е разгледана структурата на електроенергийния пазар на едро. В тази връзка са дефинирани и представени двата основни вида пазар – организиран (борсов) и ОТС (извънборсов) пазар, с техните различия. Анализирана е търговията с електроенергия по отношение на времевите диапазони и е обърнато внимание на енергийния пазар в България - моделът на функциониране и основни участници. В Параграф 2: „Енергийни борси в Европа“ са представени водещите енергийни борси в Европа EPEX Spot и Nord Pool, както и Българската независима енергийна борса. Направен е сравнителен анализ на предимствата на борсовата търговия и е дефинирана ролята на енергийните борси в ЕС. В Параграф 3: „Анализ на факторите на въздействие на енергийните борси върху функционирането на електроенергийния пазар“ се разглеждат факторът на въздействие, свързан с трансграничната търговия с енергия в контекста на единния енергиен пазар в Европа и темата за пазарните обединения, както и факторът, свързан с икономически измеримите въздействия. Накрая са разгледани допълнителните фактори на въздействие, които включват екологичното въздействие, въздействието свързано с иновациите и въздействието, свързано с качеството на

услугите. В Параграф 4: „ЕХІЕМ - индекс на въздействие на енергийните борси върху функционирането на енергийния пазар в Европейския съюз” е изпълнена една от основните задачи в дисертационния труд - да се предложи индекс, базиран на факторите на въздействие, анализирани в предходния Параграф 3: трансгранична търговия с електроенергия и пазарни обединения, икономически измерими въздействия и допълнителни фактори на въздействие, включващи качество на услугите, околна среда и иновации.

В заключението на дисертацията си докторантът е направил обобщения, които споделям.

4. Литература

Докторантът е използвал 83 източника на информация, свързани с темата на дисертационния труд.

Използваната литература е посочена от 133 до 138 стр., включително.

Източниците на информация са използвани коректно и прецизно.

5. Приложения

В дисертацията са включени 2 приложения, от 139 до 144 стр., включително.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

1. Преценка на актуалността и разработеността на изследвания в дисертацията научен проблем

В изследването се разглежда изграждането на европейската енергийна политика като една от най-важните съвременни политики на ЕС. Направен е хронологичен преглед, анализ на правната рамка и са дефинирани предизвикателствата пред тази политика. След либерализацията на енергийния пазар през 90-те години на XX век се наблюдават значителни промени в енергийния микс, корпоративната настройка, законодателната и регулаторната рамка на енергийната индустрия. Наличието на добре функциониращи, ликвидни и прозрачни енергийни пазари е изключително важно за посрещането и справянето с предизвикателства, свързани с климатичните промени и необходимостта от поддържане на конкурентоспособността.

Борсите са посредник в тази сложна среда чрез организиране на ликвидни и ефективни пазари на едро. Чрез получените ценови сигнали те като организиран пазар реагират по-бързо и по-надеждно. Ценовите сигнали, които пък борсите излъчват към

бизнеса, представляват ефективно средство за управление на инвестиционните решения и за осигуряване на рационално използване на ресурсите.

Имайки предвид това, съдържанието на разработката е особено актуално, като същевременно отговаря на изискванията за научно-изследователски труд и съдържа необходимите реквизити. В нея са застъпени както теоретически, така и практико-приложни аспекти, характеризиращи се с компетентни обобщения и анализи от страна на докторанта.

2. Мнение за езика, обема и инструментариума на дисертационния труд

Използваните в разработката език и стил показват, че докторантът притежава добри изследователски умения и професионална квалификация. Дисертационният труд се характеризира с точен, последователен и разбираем научен стил, а обемът на научното изследване е добре балансиран.

Използваният инструментариум се основава както на класическите, така и на съвременните научни методи: наблюдение, индукция и дедукция; дескриптивен метод; анализ и синтез; моделиране и графично представяне на разглежданите явления и процеси.

3. Мнение доколко авторефератът отразява точно и пълно труда

Авторефератът е подготвен добросъвестно, в достатъчен обем (36 страници), като достоверно представя структурата и съдържанието на дисертационния труд.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Справката за основните приноси моменти в дисертационния труд коректно представя постиженията на докторанта. Може да се твърди, че те обогатяват теоретичните и практическите изследвания в областта на енергетиката на ЕС.

IV. Въпроси по дисертационния труд

Дисертационният труд удовлетворява моите очаквания и нямам критични бележки. Имам следният въпрос:

1. Какви са основните цели на финансираните по програма „Хоризонт 2020“ на Европейската комисия проекти INTERFACE, FARCROSS и TRINITY, по които е партньор „Българска независима енергийна борса“ ЕАД (БНЕБ)?

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Представеният дисертационен труд на тема: **„Въздействие на енергийните борси върху функционирането на енергийния пазар в Европейския съюз”** представлява задълбочено изследване на актуален проблем, съдържа оригинални авторски тези, анализи и обобщения. Той напълно отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАС, както и на Правилника за прилагане на ЗРАС в СА „Д. А. Ценов”.

Дисертацията е доказателство за високата теоретична подготовка и възможностите на докторанта самостоятелно да извършва научни изследвания.

НА ТОВА ОСНОВАНИЕ ДАВАМ ИЗЦЯЛО ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА И ПРЕДЛАГАМ НА УВАЖАЕМИТЕ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ ДА ПРИСЪДЯТ ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР” НА ИВАН ВАСИЛЕВ ИВАНОВ, ПО НАУЧНА СПЕЦИАЛНОСТ „СВЕТОВНО СТОПАНСТВО И МЕЖДУНАРОДНИ ИКОНОМИЧЕСКИ ОТНОШЕНИЯ”.

10.05.2021 г.

гр. Велико Търново

Изготвил становището:

(доц.д-р Илиян Матеев)